

**CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE – GARANT
AL APLICĂRII UNIFORME
A DREPTULUI UNIUNII EUROPENE**

ANA DANIELA BOBARU

**CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE – GARANT
AL APLICĂRII UNIFORME
A DREPTULUI UNIUNII EUROPENE**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014

Colecția ȘTIINȚE JURIDICE ȘI ADMINISTRATIVE

Redactor: Monica Stoian

Tehnoredactor: Ameluța Vișan

Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOBARU, ANA DANIELA

Curtea de Justiție a Uniunii Europene : garant al aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene / Ana Daniela Bobaru. - București : Editura Universitară, 2014

ISBN 978-606-28-0036-9

339.923(4) UE:341.64(4)

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786062800369

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014

Editura Universitară

Editor: Vasile Muscalu

B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București

Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27

www.editurauniversitara.ro

e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE

comenzi@editurauniversitara.ro

O.P. 15, C.P. 35, București

www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
INTRODUCERE	10
CAPITOLUL 1	
ROLUL ȘI PERSPECTIVELE CURȚII EUROPENE DE JUSTIȚIE ÎN OPINIA CERCETĂRILOR ȘTIINȚIFICE	19
1.1. Probleme teoretice și practice în activitatea Curții Europene de Justiție în publicațiile de specialitate	19
1.2. Considerații normative privind Curtea de Justiție a Uniunii Europene	48
1.3. Concluzii la capitolul 1	57
CAPITOLUL 2	
ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE PRIN PRISMA TRANSFERULUI DE SUVERANITATE DE LA STATELE MEMBRE	60
2.1. Înființarea și evoluția Curții de Justiție a Uniunii Europene	60
2.2. Rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene în noua ordine juridică constituțională din perspectiva suveranității de stat	72
2.2.1. Specificitatea ordinii juridice constituționale a Uniunii Europene	72
2.2.2. Rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene în raport de Curtea Constituțională din statele membre	85
2.2.3. Aportul Curții de Justiție la consolidarea principiilor de drept ale Uniunii	90

2.3. Curtea de Justiție a Uniunii Europene: structura, organele și statutul membrilor	115
2.4. Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene	131
2.5. Concluzii la Capitolul 2	142

CAPITOLUL 3

RACORDAREA COMPETENȚELOR CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE CU COMPETENȚELE AUTORITĂȚILOR DIN SISTEMELE JURISDICȚIONALE ALE STATELOR MEMBRE

3.1. Competențele atribuite Curții de Justiție a Uniunii Europene	144
3.2. Coraportul dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și statele membre ale Uniunii Europene	166
3.3. Concluzii la Capitolul 3	182

CAPITOLUL 4

TIPURILE DE ACȚIUNI INTRODUSE ÎMPOTRIVA STATELOR MEMBRE ALE UNIUNII EUROPENE ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA SUVERANITĂȚII STATELOR MEMBRE

4.1. Acțiunile împotriva statelor membre pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute în dreptul Uniunii Europene	184
4.1.1. Acțiunea împotriva statelor membre ale Uniunii promovată de Comisie	187
4.1.2. Acțiunea împotriva statelor membre ale Uniunii promovată de state	201
4.2. Efectele hotărârilor judecătorești pentru statele membre ale Uniunii Europene	210
4.3. Exemple din jurisprudența Curții de Justiție de acțiuni introduse împotriva statelor membre pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute în dreptul Uniunii Europene	215
4.4. Concluzii la Capitolul 4	232

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

BIBLIOGRAFIE

PREFAȚĂ

Lucrarea „Curtea de Justiție a Uniunii Europene – garant al aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene” elaborată de Ana Daniela Bobaru prezintă un interes aparte pentru numeroase categorii de specialiști – juriști, filosofi, economiști, studenți, masteranzi, doctoranzi, ONG-uri ș.a. – dar mai ales pentru marele public, dornic din ce în ce mai mult să pătrundă în explicațiunea dreptului.

Scopul acestei lucrări vizează analiza conceptelor, ipotezelor și afirmațiilor doctrinare privind modalitățile prin care Curtea de Justiție a Uniunii Europene garantează aplicarea uniformă a dreptului european în toate statele membre, inclusiv pentru statele care se află în procesul de aderare sau intenționează aderarea la Uniunea Europeană,

Noutatea și originalitatea științifică se concretizează prin evidențierea rolului Curții Europene de Justiție în soluționarea disputelor dintre guvernele statelor membre și instituțiile europene, având rolul de garant al respectării și interpretării dreptului european, precum și aplicarea corectă a tratatelor comunitare.

Un real aport aduce această lucrare atât în cunoașterea mai profundă a rolului Curții de Justiție în asigurarea aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene pentru România și Republica Moldova, precum și a cadrului legislativ actual care stă la baza activității autorității judecătorești a Uniunii Europene.

În plan doctrinar – teoretic, în lucrare se argumentează din punct de vedere științific importanța Curții de Justiție în

ordinea juridică constituțională a Uniunii Europene din perspectiva transferului suveranității de stat, principiile de drept consacrate de jurisprudența Curții de Justiție, raporturile dintre Curte și statele membre, competențele atribuite Curții în vederea aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene. Autoarea își propune ca lucrarea sa să devină o contribuție la doctrina dreptului european și a dreptului constituțional, prezentând importanță atât pentru cercetătorii din Republica Moldova cât și pentru cei din România.

În plan normativ – legislativ în lucrare se analizează situația actuală a prevederilor Tratatului de Reformă de la Lisabona și s-au propus recomandări pentru Republica Moldova în vederea corelării legislației acesteia cu cea a Uniunii Europene și pentru îmbunătățirea activității Curții de Justiție a UE. S-a evidențiat rolul judecătorilor în procesul de aplicare a dreptului UE pornindu-se de la faptul că prezența acestora într-un organism al Uniunii Europene garantează asigurarea interesului național prin pronunțarea unor decizii suverane. S-a făcut, de asemenea, o analiză critică a unor spețe întâlnite în practica Curții de Justiție a Uniunii Europene pentru a se clarifica nu numai din punct de vedere teoretic problemele supuse cercetării ci și din punct de vedere practic – aplicativ.

În procesul integrării dreptului Uniunii Europene în ordinea de drept a statelor membre, Curtea de Justiție este instituția competentă. În acest sens, reprezintă singura autoritate care, prin intermediul unei jurisprudențe, a consacrat principiile fondatoare ale dreptului european precum și integrarea acestora, prin intermediul normelor UE, în dreptul intern al statelor. Deoarece normele procesuale diferă de la un stat la altul, este evident că aplicarea principiilor dreptului Uniunii Europene diferă, în ceea ce privește mijloacele procesuale utilizate, de la un stat la altul. În acest context,

Curtea de la Luxembourg a înțeles să acorde valoare de principiu acestor diferențe, consacrand autonomia procedurală a instanțelor naționale prin jurisprudența sa.

Maniera autoarei de a prezenta și privi aspectele referitoare la rolul și importanța Curții de Justiție a UE dă valoare cercetării întreprinse, prin valorizarea unei arii de aspecte cât mai largi în prezentarea demersului său științific.

Lucrarea se încheie prin sintetizarea concluziilor la care autoarea ajunge, concluzii subsumate cadrului principal juridic și filosofic, în contextul analizei valențelor juridice ale Curții de Justiție a UE prin valorizarea unei arii cât mai largi de aspecte teoretice și practice în prezentarea cercetării sale științifice.

Conf. univ. dr. Mircea Tutunaru

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate.

Într-un context general, evoluțiile din ultimii ani din cadrul Uniunii Europene au făcut ca statele membre să se confrunte cu dificultăți în cadrul sistemelor lor naționale, atât pe plan politic, social, economic, cât și juridic.

Procesul de aplicare a dreptului Uniunii Europene ridică pentru state importante probleme legate de asigurarea transpunerii lui în viață, ceea ce a necesitat din partea organismelor UE parcurgerea procedurilor de avertizare, mergând până la adoptarea unor măsuri de constrângere împotriva statelor care refuză sau întârzie să transpună în legislația națională prevederile de bază ale instrumentelor comunitare. Apropierea sistemelor de drept constituie și astăzi un proces dificil, deoarece este bine știut faptul că dreptul este inevitabil legat de stat, iar elaborarea unui drept comun presupune, în mod firesc o autoritate care să-l unifice de natură să garanteze respectul și aplicarea normelor cu valoare generală.

Astfel, în procesul integrării dreptului unional în ordinea de drept a statelor membre Curtea de Justiție a Uniunii Europene este instituția competentă, în acest sens reprezintă singura autoritate care, prin intermediul unei jurisprudențe de drept a consacrat principiile fondatoare ale dreptului unional, precum și integrarea acestora, prin intermediul normelor unionale în dreptul intern al statelor.

Întrucât normele procesuale diferă de la un stat la altul, este evident că aplicarea principiilor dreptului UE diferă în ceea ce privește mijloacele procesuale utilizate de la un stat la altul, în acest context Curtea de la Luxembourg a înțeles să acorde valoare de principiu acestor diferențe, consacrand autonomia procedurală a instanțelor naționale prin jurisprudența sa. Deși armonizarea pe cale jurisprudențială pare o misiune dificil de atins Curtea de Justiție a stabilit pentru instanțele naționale puncte de reper ce urmăresc asigurarea uniformă a dreptului UE pentru toate statele.

Tema supusă cercetării constituie un subiect de actualitate pentru Republica Moldova, știut fiind faptul că aceasta și-a declarat intenția de integrare europeană, de a deveni membru al Uniunii Europene.

Între obiectivele prioritare ale Guvernului Republicii Moldova ¹ se înscriu încheierea Acordului de Asociere cu UE, armonizarea legislației naționale cu acquis-ul comunitar, consolidarea cadrului legal și instituțional necesar pentru promovarea integrării europene la nivel de guvern și la fiecare minister în parte, astfel încât procesul de integrare europeană să fie prioritate majoră, obiective prin care se are în vedere transformarea Republicii Moldova într-un stat european cu o perspectivă reală de aderare la UE.

Din acest punct de vedere autoritățile din Republica Moldova sunt chemate să devină un instrument eficient pentru integrarea Republicii Moldova în structurile europene, în acest sens, interesul pentru armonizarea legislației naționale la dreptul unional trebuie să fie prioritar, precum și cunoașterea modalităților care asigură o aplicare uniformă a dreptului Uniunii în statele membre și pentru statele pe cale să devină

¹ www.gov.md (vizitat 24.05.2013)

membre, precum și autoritățile care garantează aplicarea legislației UE.

Procesul de implementare a dreptului Uniunii este un proces important pentru statele care se află în procedura de preaderare la UE, studiul a fost determinat de necesitatea pentru Republica Moldova de a reforma legislația și a lămurii la nivel instituțional rolul cooperării, în vederea pregătirii sale pentru aderare, coraporturile între statele membre determinând un comportament strategic rațional și eficace.

Scopul și obiectivele tezei.

Scopul tezei vizează analiza conceptelor, ipotezelor și afirmațiilor doctrinare privind modalitățile prin care Curtea de Justiție a Uniunii Europene garantează aplicarea uniformă a dreptului Uniunii Europene în toate statele membre, inclusiv pentru statele care se află în procesul de aderare sau intenționează aderarea la Uniunea Europeană.

Pentru realizarea scopului indicat se propun următoarele obiective:

- a analiza situația și gradul de studiere a autorității judecătorești a Uniunii Europene în mediul științific din țară și din străinătate;

- a evidenția rolul Curții de Justiție a Uniunii Europene în ordinea juridică constituțională unională prin prisma suveranității de stat;

- a analiza organizarea și funcționarea autorității judecătorești a Uniunii Europene prin prisma transferului de suveranitate de la statele membre ale Uniunii;

- a examina relațiile dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și statele membre în vederea aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene;

- a analiza competențele specifice autorității judecătorești a Uniunii Europene;

- a evidenția mijloacele juridice de sancționare a statelor care nu-și respectă obligațiile constituționale asumate prin Tratat;

- a scoate în evidență unele probleme apărute în practică ca urmare a încălcării obligațiilor constituționale ale statelor membre față de prevederile Tratatului;

- a cerceta situația actuală din Republica Moldova referitor la fenomenul integrării;

- a efectua propuneri pentru ameliorarea deficiențelor identificate în cadrul activității Curții de Justiție.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute.

Elementele de noutate științifică se concretizează în următoarele teze principale, propuse pentru susținere:

1. Abordarea temei supusă cercetării dintr-o perspectivă inedită, ceea ce o plasează pe aceasta într-o arie multidisciplinară, deoarece instituția analizată prezintă în sine o sinteză a abordărilor comparativ juridice a elementelor de drept constituțional național cu a celor de drept constituțional al Uniunii Europene. În teză sunt investigate diverse opinii ale specialiștilor în drept constituțional, drept internațional public și dreptul Uniunii Europene, pentru prima dată în doctrina dreptului constituțional fiind argumentată legătura dintre o autoritate judecătorească de la nivel unional și dreptul constituțional național.

2. Identificarea lacunelor din Constituția actuală a Republicii Moldova privitor la corelarea acesteia cu dreptul UE prin propunerea de introducere a unui articol intitulat *Integrarea europeană*, care să statueze principiile consacrate în Tratatul constitutiv și modificatoare ale Uniunii Europene. Din punct de vedere al dreptului constituțional este prima lucrare în care s-a argumentat necesitatea corelării Constituției din Republica Moldova cu dreptul UE, astfel ca aceasta să nu

mai constituie o dificultate la procedurile înscrise în vederea semnării Acordului de Asociere.

3. Organizarea și funcționarea singurei autorități judecătorești a Uniunii Europene prin prisma transferului de suveranitate de la statele membre arată faptul că desemnarea judecătorilor și avocaților generali trebuie să vină din partea organismelor profesionale, respectiv din partea corpului magistraților din fiecare stat membru, astfel ca alegerea să fie exclusiv bazată pe criteriul competenței profesionale și al bunei reputații. Analiza modului prin care se face desemnarea membrilor Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și a duratei mandatului pentru avocații generali, reprezintă o noutate științifică prin prisma criticilor aduse acestei proceduri, dar și prin recomandările făcute în acest sens.

5. Investigarea competențelor constituționale atribuite de Tratatul Curții de Justiție arată faptul că aceasta trebuie să rămână instanța supremă în cadrul celor trei instanțe, precum și necesitatea înființării secțiilor specializate în cadrul fiecărei instanțe a Curții de Justiție a Uniunii Europene după modelul organizării instanțelor de judecată de la nivel național, analiză ce comportă un caracter novator lucrării.

Problema științifică importantă soluționată constă în evidențierea rolului Curții Europene de Justiție în soluționarea disputelor dintre guvernele statelor membre și instituțiile europene, având rolul de garant al respectării și interpretării dreptului comunitar, precum și aplicarea corectă a tratatelor comunitare.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării.

Cercetarea științifică a elucidat modalitățile prin care Curtea de Justiție a Uniunii Europene garantează aplicarea uniformă a dreptului unional în toate statele membre ale

Uniunii Europene. S-a efectuat o investigație a problemelor legate de asigurarea respectării dreptului Uniunii de către statele membre, precum și de cele care sunt pe cale să devină membre.

Lucrarea va aduce un real aport în cunoașterea mai profundă a rolului Curții de Justiție a Uniunii Europene în asigurarea aplicării uniforme a dreptului Uniunii pentru Republica Moldova și pentru România, precum și a cadrului legislativ actual care stă la baza activității autorității judecătorești a Uniunii Europene.

Valoarea aplicativă a lucrării cuprinde următoarele aspecte: doctrinar-teoretic, normativ-legislativ și juridico-didactic.

În plan doctrinar-teoretic s-a argumentat din punct de vedere științific importanța Curții de Justiție în ordinea juridică constituțională a Uniunii Europene din perspectiva transferului suveranității de stat, principiile de drept consacrate de jurisprudența Curții de Justiție, coraporturile dintre Curtea de Justiție și statele membre, competențele atribuite Curții de Justiție în vederea aplicării uniforme a dreptului Uniunii Europene.

Lucrarea își propune să devină o contribuție la doctrina dreptului Uniunii Europene și a dreptului constituțional atât pentru cercetătorii din Republica Moldova, cât și pentru cei din România

În plan normativ-legislativ s-a analizat situația actuală a prevederilor Tratatului de Reformă de la Lisabona, ultimul document politico-juridic important al Uniunii Europene și s-au propus recomandări pentru Republica Moldova în vederea corelării legislației acesteia cu cea unională, precum și pentru îmbunătățirea activității Curții de Justiție a Uniunii Europene.

În plan juridico-didactic analiza Curții de Justiție a Uniunii Europene dintr-o altă perspectivă va constitui pentru Republica Moldova și pentru România un suport informativ pentru lucrări

de licență, disertație și doctorat, precum și material în vederea perfecționării celor care activează în cadrul învățământului juridic superior și a cercetătorilor științifici în domeniu, a judecătorilor, dar și a altor profesii juridice (avocați, juriști, grefieri).

Aprobarea rezultatelor cercetării.

Teza a fost prezentată la Ședința Catedrei de Drept Public a Facultății de Drept din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova și recomandată pentru susținere publică în fața Seminarului interuniversitar și a Consiliului științific specializat.

Problemele teoretice și practice ale tezei au fost comunicate la conferințe internaționale, după cum urmează:

1. Ana Daniela Bobaru, *Human rights policy, Politica drepturilor omului*, Conferința internațională 6th International conference of Phd students, organizată de Universitatea din Miskolc, Hungary, 12 – 18 august 2007,

2. Ana Daniela Bobaru, *References for a preliminary ruling to the European Court of Justice, Procedura preliminară adresată Curții Europene de Justiție*, Sesiunea de Comunicări Științifice Days of law, organizată de Universitatea Masaryk din Brno, Republica Cehă, 18-19 noiembrie 2009.

Sumarul compartimentelor tezei.

Teza are în componență: Introducere, Capitol introductiv, Compartimente de bază: 3 capitole ce cuprind 15 paragrafe și 5 subparagrafe, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie.

Capitol introductiv – *Rolul și perspectivele Curții Europene de Justiție în opinia cercetătorilor științifice*. În acest capitol s-a făcut o prezentare a materialele științifice la tema tezei: tratate, monografii, lucrări științifice etc. publicate în țară și în străinătate, o atenție deosebită acordându-se publicațiilor apărute în ultimii ani, s-a analizat cadrul normativ pe care se întemeiază problema supusă cercetării. Având ca temei studiul

literaturii de specialitate și cel normativ s-a efectuat o analiză a situației existente în domeniul temei de cercetare.

Prezentul capitol finalizează cu Concluzii.

Capitolul 2 – *Organizarea și funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene prin prisma transferului de suveranitate de la statele membre* este compus din 5 paragrafe și 3 subparagrafe și prezintă o analiză evolutivă a Curții de Justiție a Uniunii Europene, abordează o serie de probleme teoretice și practice privind rolul acesteia în ordinea juridică constituțională a Uniunii, punând în evidență caracteristicile ordinii juridice a Uniunii, precum și raportul acesteia cu ordinea juridică a statelor membre, analizează structura organizatorică și funcționarea singurei autorități judecătorești a Uniunii Europene prin prisma transferului de suveranitate.

Capitolul 2 finalizează cu Concluzii.

Capitolul 3 – *Racordarea competențelor Curții de Justiție a Uniunii Europene cu competențele autorităților din sistemele jurisdicționale ale statelor membre* este compus din 3 paragrafe și este destinat analizei competențelor atribuite Curții de Justiție de la Luxembourg, precum și analizei coraporturilor dintre instanțele statelor membre și Curtea de Justiție.

S-a evidențiat în mod deosebit rolul judecătorilor în procesul de aplicare a dreptului Uniunii Europene, pornindu-se de la faptul că prezența acestora într-un organism al Uniunii Europene garantează asigurarea interesului național prin pronunțarea unor decizii suverane.

Capitolul 3 finalizează cu Concluzii.

Capitolul 4 - *Tipurile de acțiuni introduse împotriva statelor membre ale Uniunii Europene și impactul acestora asupra suveranității statelor membre* este compus din 4 paragrafe și 2 subparagrafe și prezintă mijloacele jurisdicționale prin care Curtea de Justiție a Uniunii Europene asigură aplicarea uniformă a dreptului unional la nivelul statelor

membre, s-a arătat efectul hotărârilor judecătorești pronunțate de Curte pentru statele care nu respectă dreptului Uniunii Europene.

S-a făcut o analiză critică și a unor spețe întâlnite în practica Curții de Justiție a Uniunii Europene, tocmai pentru a se clarifica nu numai din punct de vedere teoretic problema supusă cercetării, dar și din punct de vedere practic, aplicativ.

Capitolul 4 finalizează cu Concluzii.

Teza finalizează cu Concluzii generale și recomandări. Bibliografia utilizată conține tratate, monografii, cursuri, articole științifice de specialitate și surse electronice.